

pričakovano; polagoma se staramo, obrabljamo in dozorevamo za neizprosne kosca« (str. 41).

Želimo, da bi imel tudi drugi snopič vse iste vrline kakor prvi.

V. S.

Slovenske večernice. 72. zvezek. Troje spisov prinašajo Večernice: Šorlijevo povest: »Krščen denar«, Milčinskega svaritev pred sejmskimi tatovi in Dornikovo črtico: »Polje«.

Milčinskega »Svaritev«, kakor je prijetno napisana, pa bi jo zaradi zgolj koristnosti imel rajši v koledarju. Naj bi bile Večernice posvečene vse beletristiki. — Dornikova črtica se mi ne zdi povse pravilno občutena. Oče je presentimentalen kmet. Drugačna, sodim, da je njegova žalost. Misel, da ima priden človek Ameriko doma, ni nova, pa tudi ni vselej resnična — vsaj doslej ni bila. Mnoge je otel dolga edinole dolar in bi se brez njega ne bili nikdar izkopali izpod bremen večnih obresti in vknjižb. Ali je to bil vzrok temu sinu, da je šel v Ameriko, se ne ve dodobra. Toda če je bil tako aboten, da se je vozil na večerje in na kosila v mesto, je bilo kar prav, da se je šel učiti v Ameriko. — Me bodo kmalu poneli — je preveč futura. Ni mi znano, da bi si kdo nabral kamenitih žuljev. Imamo krvave žulje, »ta trde« žulje in žulje kot zvonce. Če pa govori narod kje o kamenitih, potem je atribut v redu. Fraza: »toliko je imel solz, da bi se lahko umil z njimi« je nagajivka ali zasmehljivka, zato v to zvezo, kot je postavljena, ne sodi. — Šorlijev »Krščen denar« (pravilno krščen) je povest, katere poglavitna hiba je ta, da ni zrastle, ampak je z matematično modrostjo narejena. Pisatelj trdi, da je hotel pokazati človeka, ki je tudi sam o sebi pogostoma rekel, da ni brez pregreškov. In vendar je Martin takó dober človek in tako brihten, da ga ne srečamo zlepa na okrogli zemlji enakega. Da je povest zelo poučna in koristna, stoji. Saj so prav vsi nauki od pravilnega pometanja do preganjanja vraž nagromadeni v tej primeroma kratki zgodbi. To kar kriči, kako je pisana »in usum«. Čudim se temu tembolj, ko je pisatelj pri drugih svojih delih vendarle mož drugačnega kova. Naš narod je že toliko dozorel, da prav dobro že opravi brez »mleka« in se mu že prileže čaša »vina«. Da je pisatelj povest iste tendence zvrtil drugače, jo napel, zapletel, in da ni vsake reči z mikroskopom preiskal, če je zadostno utemeljena s stavki in besedami, bi bila korist prav tako velika, vrednost pa neprimerno večja. — Vraža o krščenem denarju skoro ne more dvigniti takega viharja — ko vendar Martin še živi in botruje — torej ne sega povest v tako davnino, da bi bilo to verjetno. Mimogrede še to, da so žrebci pogumni in po zatrdilu starih žrebčarjev se nikoli ne splašijo.

F. S. F.

Knjige Slovenske Matice za l. 1918:¹

Knezova knjižnica. XXII. zvezek. Juš Kozak: **Razori**. — Rado Murnik: **Tujec**. V Ljubljani 1918. Juš Kozak je mlad, širšemu občinstvu še malo znan pisatelj. Za svoj novelico »Razori« si

¹ O »Slikah« (sp. Ks. Meško) smo že prinesli oceno, Dom in Svet, 1919, str. 41, »Smernice novega življenja«, sp. dr. K. Ozvald, obširneje ocenimo prihodnjič.

je izbral moderno snov, ki smo jo stotero doživeli in občutili, in to mi ugaja. Snov v posameznostih namreč. V celoti pa je snov nejasna, zabrisana, in novelica neha, ko da ni končana. Sin je padel na Krasu; oče, ki smatra, da je kriv njegove smrti, ker ga je silil v vojake, ga vidi v svoji tuži, kako visi na križu in trpi; zato gre in poseka trhel križ. To, se zdi, da je jedro, to je dokončano. Vendar je v novelici še par drugih zapletljajev, ki pa niso izdelani do konca. Nanižanih je več slik druga za drugo, ki se ne objemajo tesno s sredino zgradbe, dasi so posamezni odenki opisov dokaj lepi, zanimivi in plastični. Najboljše in najtežje je gotovo prvo poglavje, opis boja, a vendar tu pa tam popusti plastičnost in so posamezna občutja tu pa tam premočno pretrgana; nekatere stvari so premalo poudarjene, a druge se ponavljajo; recimo: »smrad mrličev« naj bi vsaj ne stopal vedno z istim izrazom pred nas. Iz posameznih, lepo oblikovanih delcev tega dela smemo upati, da nam bo podal mladi pisatelj še kaj lepšega, enostavnejšega in da bomo lahko veseli. — Rado Murnik: »Tujec«. Od Rada Murnika smo že brali boljše stvari in novele »Tujec« mu ne moremo šteti za napredek, že po snovi ne, ki nam ne podaja nič posebno novega. Tujec, Nemeč iz Gradca, pride v spodnještajerski kraj, kjer ima cpravek, ter se seznanil z gostilničarjevo hčerko, ki sanja z materjo vred, kako bo postala mestna gospa, in se ne zmeni več za mizarja, poštenega Slovenca, ki jo ljubi in po zaslugi pijančka in vaškega potepuha izve za vse, kar se godi in plete med njo in tujcem. Tujec jo slednjič zapelje, odide ter ji piše iz Gradca, da je že oženjen; dekle skoči v vodo. — Novela je prepletena z nekaterimi razgovori narodnopolitične vsebine, ki niso vedno v tesni zvezi z dejanjem in zato ne nujni. Slog je gladek, umerjen, kakor v vseh Murnikovih povestih resne vsebine; v prvih poglavjih čutimo nekaj stare Murnikove manire; vendar so ta poglavja jezikovno najlepša in najbogatejša. Proti koncu se novela v glavnem osvobodi nepotrebnih stranpotic, kar je zopet dobro. Nekaj prizorov je zares lepih, plastičnih in resničnih. Naj omenim samo prizor na str. 69—70.

France Bevk.

Valentin Vodnik — pesnik. Analiza njegovega pesniškega razvoja in značaja. Spisal dr. Ivan Grafenauer. Str. 104—169. Prva stoletnica rojstva Vodnikovega nam je bila dala knjigo »Vodnikov spomenik« (Vodnik-Album), ki je izšla resda zakasnelo l. 1859. mesto l. 1858., prva stoletnica smrti Vodnikove, l. 1919., pa nam bo prinesla — kakor vse kaže — novo, popolno, kritično izdajo Vodnikovih pesmi. Pričujoča Grafenauerjeva razprava je priprava za tako izdajo, da, je odločen klic po njej. Naj bi ga Matica Slovenska čimprej izvršila! S to razpravo se je Matica Slovenska dostojno spomnila Valentina Vodnika; zakaj ta spis nas vodi naravnost v pesniško delavnico Vodnikovo in nam — na podlagi vsega doslej znanega gradiva — kaže, kakó se je pesnik učil in izpopolnjeval. Naše slovstveno znanje o Vodniku je zdaj globokejše, nazornejše. V prvi polovici razprave (104—131) spoznavamo pravzaprav bolj Zoisa in njegovo šolo: kako uči Vodnika, naj ne nosi misli iz enega verza v drugega; naj bo vse jasno in umevno (str. 111); naj bo vse v narodnem duhu (str. 113); naj se ogiblje tujk; naj si

ostri okus za čim lepše izražanje; naj pesni v ital. enajstercu; naj bo vir vse poezije razum in duh, namen pa moralna korist narodova. Z eno besedo: Zojs je bil glede estetike in poetike navdušen učenec francoske poetike 18. stoletja, sploh dobe prosvetljenosti; in tak je bil tudi Vodnik. V II. delu razprave pa vidimo, koliko skuša Vodnik Zojsova načela praktično na svojih pesmih uporabiti in koliko ne. Dr. G. nam to Vodnikovo prizadevanje in predelavanje kaže na 8 pesnitvah: Zadovoljni Kranjec, Novo leto se vošči, Dramilo, Nemški inu kranjski konj, Vinske mušice, Milje, Moj spominik ter zlasti obširno: Ilirija zveličana. Ta del je precej utrudljiv. — Že naprej se veselimo kritične izdaje, ki bo izrekla končno sodbo o Vodnikovi poeziji i glede oblike i glede vsebine.

J. D.

F. Golar: **Rožni grm**. V Ljubljani 1919. Založila »Tiskovna zadruga«. 16°. 112 strani. Knjižica obsega štiri poglavja in vsebuje 56 pesmi. (Če povem še, da je znašal honorar za te pesmi 600 K, sem povedal morda preveč, dasi je prav, da vemo tudi to k zadevi »zastojkarjev«). Zbirka je čedna, in s tem še zdaleč ni povedano vse. Spomni nas na pesnika Burnsa, živeje na Koljcovca, najživeje na Murna-Aleksandrova, a samo spomni nas; Golar stoji vseeno ko drevo v polju. Samo še njega imamo, ki je ostal zvest ti smeri in sebi; poiskal je lastno pot in si ustvaril svoj slog. Bil je Murn bolj stopljen z naravo, bolj njen duh in njeno notranje bistvo, lepši, globokejši; a je Golar realnejši, širši duši dostopniši, bolj naroden, bolj na prostor naše domovine omejen, in to mu daje posebno individualiteto. Nekoliko naslonjen na Župančiča in Murna je bil izdal »Pisano polje«; tu je bilo nekaj vidnih sledov svetovne dekadence. Kljub temu je bil Golar že tu v večini pesmi sam svoj, pesnik narode, njenega življenja, dela in veselja, polja in cvetočih vrtov, gorá in gozdov. Učil se je pri narodni pesmi. Zbirka, ki leži pred nami, je popolnejša. Golar se je osvobodil in se našel bolj ko v prvi zbirki, otrese se je vplivov z večjo energijo, umiril se je in poglobil. Svoje smeri ni spremenil, le bolj umerjeno, bolj dosledno in jasno jo je začrtal. Še vedno je pesnik narave in življenja v naravi. Iz njegovih pesmi (par izjem!) odseva neskajljeno veselje in sreča.

Visoko je solnce in zlati svoj voz
čez jasne, nebeške vozi planjave —
in polno srce je in velik je čas,
pohiti življenju nasproti v daljave!

Kot svečenik stopa skozi naravo, ko da bi se bal, da ne pogazi katere cvetke, da ne oskruni njenega diha. V njem je smeh; žalosti in obupa ne pozna; narava mu je radost in zdravje samo. Stare skrivnosti nam pripoveduje, v mnogih variacijah nam jih ponavlja in skoraj ne moremo biti hudi nanj radi velike množine cvetk, nevest, solnc in sreč. Toliko čistega in naravnega optimizma smo videli malokje.

To doznavanje je sicer enostransko in ne pelje do poglobitve. Filozof Golar ni. V njegovi notranjosti se odbija ena sama stran našega življenja najlepše in pada čisto pred nas. Zato ga bomo vseeno veseli, hvaležni za vsako solnčno sliko. Njegov jezik je naroden in lep, tekoč.

France Bevk.

Engelbert Gangl: **Zbrani spisi za mladino**. IV. Izdalo in založilo Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta. 8°. 100 strani.

Razmišljam, kakšen naj bo dober mladinski spis. Tak, kakršni so otroci in ne tak, kakršne si predstavljamo otroke. Sama živa kri, veselje in razposajenost, zdaj solze, zdaj smeh, naivnost, prirodna dobrota in hudobija, stokrat obljubljeni poboljšanje, stokrat nezavestno prelomljena beseda — to so otroci. Nimam onega veselega in zdravega vtisa, če vidim otroka, ki gre lepo umit in gladko počesan po najbližji poti v šolo; komaj, da si upa občudovati cvetke med potjo in poslušati ptičje petje. V šoli se vede vzorno, učitelju odgovarja glasno in mu zre v oči, celo modre stavke zna na pamet, doma je priden, po glavi mu šumijo besede o hvaležnosti, o dolžnosti... Po takih otrocih so ubrani skoraj vsi naši mladinski spisi, ki črtajo globoko mejo med dobrim in hudobnim, ki svariijo in učijo z drastičnimi vzgledi. Take spise imenujem »šolske«. Ne trdim, da ne bi smeli začrtati otrokom ideje bolj jasno, ko odraslim ljudem. V pesmi je pokazal to Župančič, v prozi nismo imeli skoraj še nikoogar. Vzorna bi bila Ivana Cankarja črtica: »Mater je zatajil«. Če vzamemo Ganglove spise s tega stališča, nam ne bodo povšeči, ker dobimo celoten vtis, ki se ga ne moremo otrestiti, ko da so spisani za šolo. Nekateri stavki so taki, kakor jih nikoli ne slišimo iz otročjih ust, če niso naučeni iz šolskih beril: »Lejte si no, kaj vse ne raste na tej božji zemljici!« Takih stavkov je mnogo. Jezik je pregostobeseden; zato so tupačam posamezni odstavki za otroke preveč zapleteni in premalo pregledni. Nemogućnosti, kakor je konec povestice: »Bolnice«, škodujejo. Kako pride otrok do takega logičnega sklepanja? Vendar pa moramo priznati pisatelju velike zasluge v naši mladinski literaturi; trdim, da je v prozi boljši ko v vezani besedi in da mu gre eno prvih mest na tem polju; upoštevati ga moramo, mnogo je storil, več ko marsikdo drugi. Njegovi stavki so pisani z ljubeznijo, s polnim srcem do mladine; trudi se, da bi bil njegov jezik lahek in lep; nekatera poglavja iz »Fantje od fare« so neoporečna; »Zadnja pot« je v sredi malo preveč razblinjena, a polna živega čuvstva. Knjižo bomo dali otrokom z veseljem v roke. Dobro je, da zberemo, kar je najboljšega v naši raztreseni mladinski literaturi, in zaključimo eno dobo. Od nove generacije pa pričakujemo, da ureže novo pot.

France Bevk.

Peter Bezruč: **Šlezke pesmi**. Z avtorjevim dovoljenjem iz češčine prevel Fran Albreht. Izdala in založila Slovenska Socijalna Matica. Tiskala Zvezna tiskarna v Ljubljani. 1919. XVI. 102 str. Cena 7 K.

Knjiža je za naše razmere zelo aktualna; zato jo pozdravljamo. Kdor čuti tragiko naših severnih bratov, bo užival te pesmi; zdi se nam, da je hodil Peter Bezruč po naših obmejnih krajih in je opeval našo dramo, ki se je odigravala todi do zadnjih dni. Kakor nova »Duma« se mi zde te pesmi. Sorodni smo bili v trpljenju češkemu narodu; ta vez je bila najtrajnejša, najmočnejša. Peter Bezruč je strnil v svojih pesmih — malo jih je — ves narodni in socijalni boj ter težko trpljenje obmejnega ljudstva. Stopil se je s podjarmljenim ljudstvom v eno samo kopel tuže, smatra se za brata vseh trpinov ob steni narodnih sovražnikov. Uteleseni simbol češkega naroda v šleziji je. Njegovi